

Želva nádherná (*Trachemys scripta*)

Anglické jméno: poddruhy - Red-eyed slider, yellow-bellied slider, Cumberland slider

Čeleď: *Emydidae*

Obr. 1 Želva nádherná. Foto: Jan Plesník

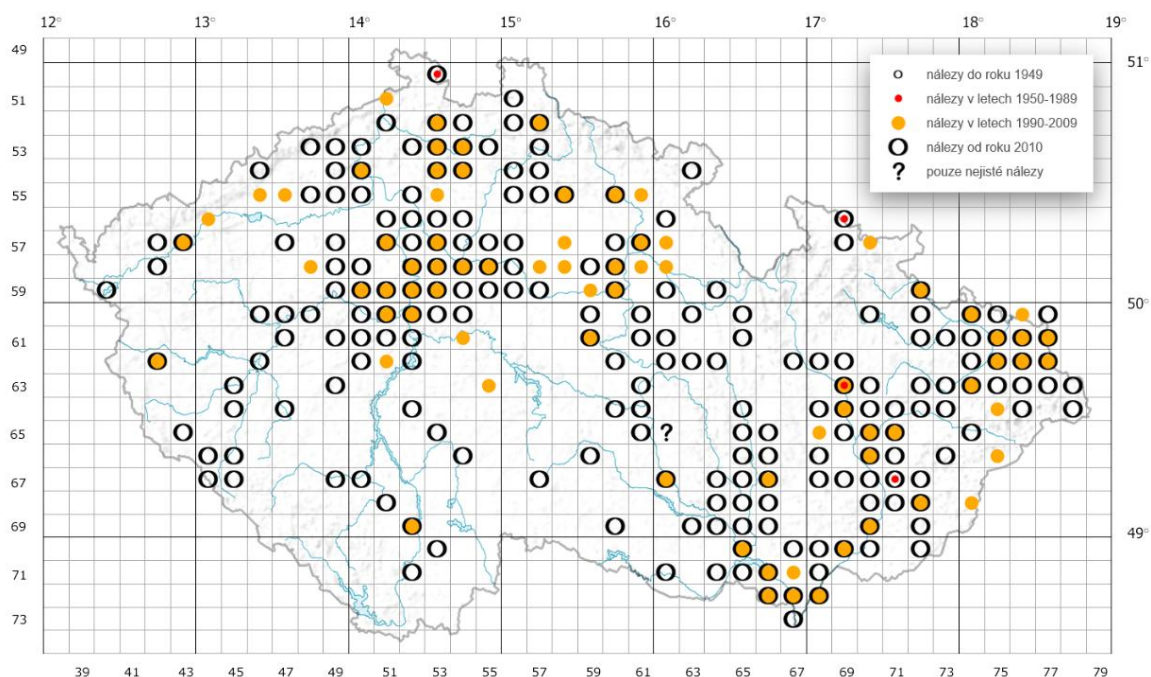
Původ: Východní část USA a severovýchodní Mexiko.

Sekundární rozšíření: Od 70. let 20. století se s ní začalo intenzivně obchodovat a dodnes byla rozšířena na všechny kontinenty. Vyskytuje se místně v řadě zemí. V EU v roce 1997 zakázán dovoz *T. s. elegans*.

Obr. 2 Želva nádherná v Evropě (<https://easin.jrc.ec.europa.eu/spexplorer/map/>)

Rozšíření v ČR: Do ČR se želva začala dovážet na přelomu 50. a 60. let 20. století. První záznam o výskytu je z roku 1968, zhruba do roku 2000 byly další výskyty hlášeny velmi vzácně. Vyskytuje se roztroušeně po celé ČR, nejvíce pak na Moravě a v okolí Prahy. Již bylo prokázáno přezimování této želvy a přežívání po několik let. Dokonce už byly podány zprávy o úspěšném rozmnožení v našich podmínkách (Mikátová, Šandera 2015), byť není evidence o přežívání mláďat. Celkem bylo zaznamenáno 19 pokusů o rozmnožování (kladení vajec, nález malých jedinců, zbytků vajíček).

Obr. 3 Výskyt želvy nádherné v ČR – nálezová databáze AOPK ČR

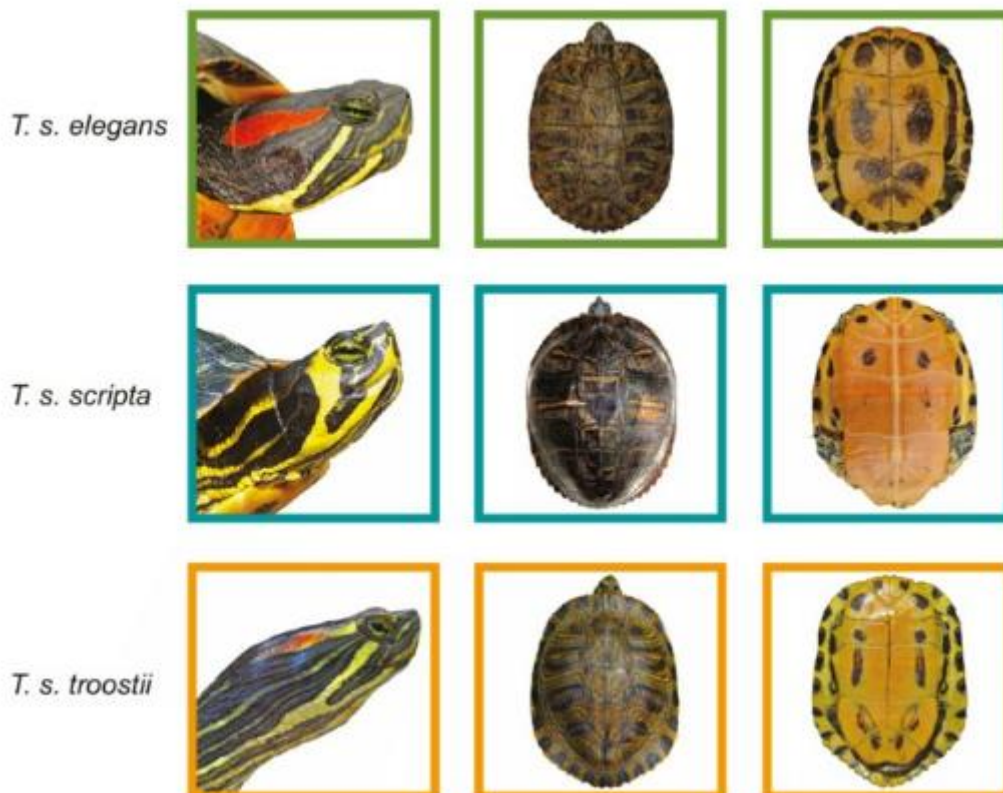
Cesty zavlečení: Jde o velmi oblíbený terarijní druh, v letech 1989 – 1997 bylo z USA vyvezeno kolem 52 miliónů jedinců. Dorůstá poměrně značné velikosti pro malá akvária, a tak bývá „přerostlý“ jedinec chovateli vypouštěn do volné přírody. V jižní Evropě (Španělsko, Itálie, Francie) je schopna se ve volné přírodě i rozmnožovat a šířit se samovolně dále. Důkaz o úspěšném rozmnožování byl podán i z Německa (Schradin 2020).

Popis: Jde o středně velkou sladkovodní želvu, velikost krunýře 12,5 - 29 cm, o něco větší velikosti dosahují samice. Po narození má želví krunýř délku cca 3 cm a zelenou barvu. Hřbet krunýře (karapax) je v dospělosti olivově zelený až hnědý a vyskytují se na něm žluté proužky. Plastron (břišní část krunýře) je žlutý s tmavými skvrnami (liši se dle poddruhů – viz obr. 4). Hlava i nohy jsou žlutě pruhované, na obou stranách hlavy je nápadný červený (žlutý, oranžový) pruh – podle něj se rozlišují tři poddruhy želvy nádherné:

Trachemys scripta elegans – za okem má červený nebo tmavě oranžový pruh (proto se někdy nazývá **želva červenolící** - red-eyed slider) a každá ze dvanácti destiček na hřbetním krunýři má jednu velkou tmavou skvrnu.

T. s. scripta – má za očima nápadné žluté skvrny (proto označována jako **želva žlutolící** – yellow-bellied slider). Hřbetní krunýř je žlutě až hnědě zbarvený, v přední části mívá dvě tmavé skvrny.

T. s. troostii – má za očima úzký žlutý pruh a tmavou tečku na každé destičce hřbetní části krunýře. Jde o nejmenší z uvedených poddruhů, samice dorůstají max. 21 cm velikosti krunýře.

Obr. 4 Porovnání zbarvení a vzorů u 3 poddruhů želvy nádherné (Vamberger et al. 2020)

Obr. 5 Želva nádherná červenolící.

Obr. 6 Ž. nádherná žlutolící

Foto: Henrik Brinksoe, www.nobanis.org

Želva nádherná preferuje pomalu tekoucí a stojaté vody, často osidluje městské parky, kam bývá nejčastěji lidmi vypouštěna. Živí se převážně rostlinnou, ale i živočišnou potravou. Vejce klade samice na počátku léta do vlhké půdy, a pokud půda nevyschne, narodí se za dva až tři měsíce 6 -11 mláďat. Jde o dlouhověký druh, v zajetí se dožívá až 50 let.

Možnosti záměny: U nás se přirozeně vyskytuje želva bahenní (*Emys orbicularis*), která bývá označována jako původní. Je podobné velikosti jako ž. nádherná. Má tmavý krunýř se žlutými skvrnami. Hlava a nohy jsou též tmavé s drobnými žlutými skvrnkami, za okem nemá žádný žlutý či červený pruh. Jde o kriticky ohrožený druh.

Obr. 7 Želva bahenní. Foto: Zdeněk Mačát

Podobné jsou další severoamerické druhy rodu *Pseudemys*, které nahradily želvu nádhernou v prodejnách s domácími mazlíčky (nejsou na unijním seznamu). Jde zejména o želvu červenobřichou (*P. rubriventris*), ž. Nelsonovu (*P. nelsoni*), ž. žíhanou (*P. concinna*) a ž. poloostrovní (*P. peninsularis*). Ž. červenobřichá má karapaxu červené znaky na žeberních a okrajových štítcích a výrazně načervenalý plastron. Ž. žíhaná má na karapaxu světlé linky nebo síťový vzor. Plastron je žlutý až světle oranžový, často s tmavými symetrickými znaky, které však mohou chybět. Ž. Nelsonova má na karapaxu červené nebo žluté znaky na žeberních a okrajových

štítcích. Ž. poloostrovní mívá plastron žlutý, bez vzoru. V chovech byli též prokázáni kříženci ž. nádherné s želvami rodu *Pseudemys*. Podobná je i želva ozdobná (*Chrysemys picta*). Proto definitivní určení vyžaduje specialistu.

Riziko: Bylo prokázáno negativní působení na vodní ptactvo, kdy si želva vybírala hnízda lysky či potápky roháče jako místo, kde se vyhřívala a rušila tak ptáky při hnízdění. Na lokalitách, kde želva pobývá, je schopna poškozovat okolní vegetaci. V malých tůních může docházet se stran želv k vytrhávání rostlin, narušování sedimentu a lokálnímu zvýšení zákalu vody

Původní evropské želvě bahenní konkuruje (je větší, pohlavně dospívá v nižším věku), zejména při obsazování míst ke slunění. Významný je nepřímý dopad želvy nádherné na obojživelníky. Studie (např. Vodrážková et al. 2022) prokazují, že přítomnost této želvy ovlivňuje chování a vývoj pulců skokana hnědého. Vyvolává u pulců chronický stres, což vede k rychlejší metamorfóze – jedinci dospívají v menší velikosti, což je spojeno s nižší pravděpodobností přežití a reprodukčního úspěchu.

Likvidace: Želvy lze odchytávat pomocí pastí. Jednou z variant jsou pasti na želvy umístěné na dně vodních nádrží, nebo lze využívat plovoucích pastí se sítí na spodní straně – želvy jsou na ně nalákány jako na místo vhodné pro slunění. Při hledání a likvidaci hnízd mohou být využiti lovečtí psi. Přirozených nepřátel mnoho nemá, dospělce může ulovit liška. Vejce a malí jedinci se mohou stát potravou např. potkanů, volavek, vran a jiných velkých druhů ptáků.

Zdroje:

- Brejcha J., Miller V., Jeřábková L., Šandera M. 2009. Výskyt *Trachemys scripta* na území ČR. Herpetologické informace 8 (1): 14–29.
- Mikátová B., Jeřábková L. 2023. Atlas rozšíření plazů České republiky. AOPK ČR. 161 pp.
- Moravec J. [ed.] 2015. Fauna ČR. Plazi. *Reptilia*. Academia, Praha. 531 pp.
- Pešat J., 2008: Želvy ohrožují hnízdění vodního ptactva. – Živa 5: 229–230.
- Nentwig W. (ed.) 2014. Nevítaní vetřelci – Invazní rostliny a živočichové v Evropě, Academia Praha, 247 pp.
- Mikátová B., Šandera M. 2015. První rozmnožení želvy nádherné ve volné přírodě ČR. Herpeto 1: 5-6.
- Miller V., Brejcha J., Šandera M. 2010. Současný výskyt a nabídka nepůvodních druhů sladkovodních želv na území ČR. Herpetologické informace 9 (1): 25-32.
- Schradin C. 2020. Successful reproduction of *Trachemys scripta* in the Altrhein of Kehl (Germany) and simultaneous increase in population estimate. Herpetological Bulletin 154: 1 – 7.
- Šebela M. 2012. Želví osudy – Žijí v naší přírodě želvy bahenní? Vesmír 91: 352 – 354.
- Vamberger M., Ihlow F., Asztalos M., Dawson J.E., Jasinski S.E., Praschag P., Fritz U. 2020. So different, yet so alike: North American slider turtles (*Trachemys scripta*). Vertebrate Zoology 70 (1): 87-96.
- Vodrážková M., Šetlíková I., Navrátil J., Berek M. 2022. Presence of an alien turtle accelerates hatching of common frog (*Rana temporaria*) tadpoles. NeoBiota 74: 155–169.
- <http://www.cabi.org/isc/datasheet/61560>